

1- ÖZELLEŞTİRME: VARLIĞIM SERMAYEYE ARMAĞAN OLSUN

Küresel kapitalizmin yeni bir döneme girdiği 1970'lerin ikinci yarısından bu yana uzanan neo-liberal politikaların en önemli ayaklarından biri olan özelleştirmeler, sermayenin girmiş olduğu krizden çıkış arayışlarının başında gelmektedir.

Bütün mal ve hizmet üretimlerinde piyasa koşullarının hakim kılınması ve buraların sermayenin kar alanları haline gelmesi, kapitalist ekonominin son dönem stratejilerindedir.

İşçiler, emekçiler, yoksullar ve diğer tüm avantajlılara rağmen sermayenin hiçbir koşula ve sınıra bağlı olmadan hakim olduğu ve özgürce hareket edebildiği bir dünya tasarısı olan neo-liberalizm, sosyal devletin tasfiyesini öngörür. Dolayısıyla devlet kontrolündeki tüm üretim faaliyetlerinin özelleştirilmesini ve bu doğrultuda tüm sosyal politikaların dağıtılmasını amaçlar.

Neo-liberalizm, devlete “dümen tutma” rolü verirken emekçilerden kendine doğru sermaye akışının sağlanması ve sermayenin zararlarının çeşitli yöntemlerle kamusallaştırılmasını bekler.

Özelleştirme, önceden kamu tarafından gerçekleştirilen mal ve hizmet üretiminin tümüyle ya da kısmen özel sektöre devredilmesi şeklinde işleyen doğrudan özelleştirme; kamunun faaliyet gösterdiği alanlardan özel sektör lehine çekilmesi ve bu alanlarda özel sektörün teşvik edilmesi biçiminde hayata geçirilen dolaylı özelleştirme ve kamu tarafından ücretsiz sunulan hizmetlerin paralı hale getirilmesi anlamına gelen içeriden özelleştirme yöntemleriyle uygulanmaktadır. Her üç durumda da, kamu yararı ve hizmeti gözetilerek yapılan üretim faaliyetleri, sermayenin işleyişine bırakılarak kapitalist ekonominin kar mantığına devredilmektedir.

12 Eylül 1980 darbesinin ardından hızla işletilmeye başlanan 24 Ocak kararları ile Türkiye’de özelleştirme süreci sistematik olarak başlamış ve neo-liberal politikalara hız verilmiştir. Bu süreçte Türkiye’nin önemli kurumları işlevsizleştirilmiş, içleri boşaltılarak zarar eder hale getirilmiş ve böylece özelleştirilmelerinin yolu açılmıştır. Kamu eliyle sunulan eğitim ve sağlık gibi hizmetler paralı hale getirilmiş ve “hak sahibi vatandaş” anlayışından “tüketici müşteri” anlayışına geçilmiştir.

Darbenin ardından geçilen sivil yönetim döneminde, özellikle Turgut zal'ın eliyle yürütülen zelleştirme operasyonlarında bilhassa Kamu İktisadi Teşebbüsleri'nin “devlet sırtında kambur” olduğu düşüncesi medyanın da desteğiyle yerleştirilmiştir. Kamu hizmetlerinin özelleştirilmesinin halkın gözünde meşrulaştırılması için, her düzeyden saldırı aracı kullanılmıştır.

Et Balık Kurumu'nun özelleştirilmesi sürecinde “Devlet kftencilik mi yaparmış?” sözü her fırsatta dile getirilerek kamu üretimi fikri itibarsızlaştırılmaya çalışılmıştır. Başbakanlığa bağlı zelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın hazırladığı “Türkiye'de zelleştirme” raporunda, özelleştirmenin amacı konusunda bir ibret belgesidir. Raporda, “zelleştirmenin temel amacı nihai olarak, devletin ekonomide işletmecilik alanından tümüyle çekilmesini sağlamaktadır” denilmektedir. Böylece adeta itiraf düzeyindeki bu ifadeyle zelleştirme uygulamalarında ana amacın sermayeye yeni kar alanları açılması ve halkın tümüne ait olan tüm kamusal kaynakların sermaye hizmetine sunulması fikri açığa verilmiştir.

Özelleştirmelerin sonuçlarına bakıldığında ise, zelleştirme uygulamalarının temel fikri dayanaklarından bir diğeri olan “kamu harcamalarını azaltmak” iddiasının asılsız olduğu ortaya çıkmaktadır. Zira zelleştirmelerin neticesinde kamunun 1985- 2007 yılları arasında elde ettiği toplam gelir 14,3 milyar dolar; aynı dönemde zelleştirme uygulamaları için kamunun yaptığı harcamalar ise 13,9 milyar dolardır. Dolayısıyla zelleştirme gelirleri ile giderlerinin hemen hemen eşit olduğu gerçeğinin yanı sıra kar eden birçok kamu kuruluşunun hem de birkaç senelik karı bedeliyle özelleştirilmesi ve artık bu karların elde edilemeyecek olması hesaba katıldığında, özelleştirmenin kamu gelirlerinde ciddi kayba neden olduğu ortaya çıkacaktır.

2- ÖZELLEŞTİRMEYE İLİŞKİN VERİ VE BİLGİLER

2.1. ÖZELLEŞTİRMEYE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER

Özelleştirmeye ilişkin yasal düzenlemelerin ilki 1984 yılında çıkarılan ve toplam 6 maddeden oluşan 2983 sayılı Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkında Kanun'dur. Bu kanunla, zelleştirme uygulamalarına geniş bir hareket alanı belirlemiş ve özelleştirmenin kurumsal mekanizması oluşturulmuştur. “Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı Kurulu”, “Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi” ve “Kamu Ortaklığı Fonu” gibi

yapılar bu kanunla kurulmuş ve “gelir ortaklığı senedi”, “hisse senedi” ve “işletme hakkı devri” gibi özelleştirme yöntemleri tanımlanmıştır.

Özelleştirmelerle ilgili ikinci hukuki düzenleme 1984’te çıkarılan 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK)’nin 38’inci maddesi ile yapılmış ve böylece daha önce Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı Kurulu’na verilen özelleştirme karar yetkisi Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kurulu’na verilmiştir.

Yine 1984 yılında çıkarılan 3092 sayılı Çay Kanunu ile çay tarımı, üretimi, işlenmesi ve satışı serbest bırakılmış, 3096 sayılı Kanun ile de, özel sektöre elektrik üretimi ve dağıtım hakkı tanınmıştır.

Bu düzenlemeler, kamu tekelindeki ekonomik faaliyet alanlarını özel sektörün girişine açan hükümleri içermesi bakımından daha sonraki özelleştirme düzenleme ve uygulamalarının temel yasal dayanağı haline gelecektir.

1990 yılında 414 sayılı KHK ile Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi’nin Kamu Ortaklığı İdaresine dönüştürülmüş ve özelleştirme ve Kamu Ortaklığı Fonu ile ilgili görev ve yetkileri Kamu Ortaklığı İdaresi’ne devredilmiştir.

Zaman içinde yapılan diğer bazı mevzuat değişiklikleri ve yasal düzenlemelerin yasal boşluğu dolduramaması ve Anayasa Mahkemesi’nin verdiği iptal kararları nedeniyle sadece özelleştirmelerle ilgili düzenlemeleri kapsayan ve iptal gerekçelerini dikkate alan bir düzenleme yapılması gereği ortaya çıkmış ve bu doğrultuda 1994 yılında çıkarılan 3987 sayılı Yetki Yasası ile hükümete üç ay süre ile özelleştirme konusunda KHK çıkarma yetkisi verilmiştir. Bu kararname Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş ancak gerekçeli karar Resmi Gazete’de yayımlanmadığından iptal kararı geçerlilik kazanmamıştır.

2983 sayılı Kanun, 1994 yılında çıkarılan 530 sayılı KHK ile büyük ölçüde değiştirilmiş ve özelleştirmenin kurumsal yapısı yeniden düzenlenerek Kamu Ortaklığı Yüksek Kurulu ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı, Özelleştirme Yüksek Kurulu ve Özelleştirme İdaresi Başkanlığına dönüştürülmüştür. Ayrıca Kamu Ortaklığı Fonu yanında Özelleştirme Fonu kurulmuştur ve Kamu Ortaklığı Fonu ile ilgili görev ve yetkiler de Hazine Müsteşarlığı ile ilişkilendirilmiştir.

Özelleştirmelere ilişkin yasal düzenlemeler sonucunda, 1994 yılında çıkarılan 4046 sayılı “Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” 27 Kasım 1994 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir ve bu kanun ile getirilen yeni düzenlemeler çerçevesinde Özelleştirme Yüksek Kurulu, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ve Özelleştirme Fonu kurulmuştur.

2.2. ÖZELLEŞTİRMENİN YÖNTEMLERİ

I. Satış

Kuruluşların mal ve hizmet üretim birimleri ile varlıklarının mülkiyetinin bedel karşılığında devredilmesini kapsayan “varlık satışı” ile hisselerinin çeşitli yöntemlerle bedel karşılığı devrini içeren “hisse satışı” yöntemlerini içerir. Gerçek anlamda mülkiyet devri gerçekleşmektedir.

II. Kiralama

Kuruluşların varlıkların kullanım hakkının bir bedel karşılığında ve belli bir süre için verilmesi.

III. İşletme Hakkı Devri

Kuruluşların mülkiyet hakkı saklı kalmak kaydıyla, bedel karşılığında, belli süreliğine işletim hakkının özel kuruluşlara bırakılmasıdır. Özelleştirilmelerin ön aşamasını oluşturmaktadır.

IV. Mülkiyetin Gayri Ayni Haklar Tesisi

Kuruluşların aktiflerindeki mal ve hizmet üretim birimleri ile varlıklarına ilişkin intifa, irtifak vb. hakların tesisi (Kıyı Kanunu ve Orman Kanunu gibi kanunların getirdiği sınırlamalar çerçevesinde).

V. Gelir Ortaklığı Senedi

KİT'ler dahil olmak üzere kamuya ait alt yapı tesislerinin gelirlerine gerçek ve tüzel kişilerin ortak olmasını sağlamak için çıkarılan senetlerdir. Böylece doğal tekel niteliğindeki kamu faaliyetlerinden elde edilecek gelirlere özel sektörün ortak olması sağlanmaktadır. Gelir

Ortaklığı Senedi mülkiyet devrini öngörmemekte, sadece ait olduğu tesisin gelirlerine ortak olmayı ifade etmektedir.

2.3. SAYILARLA ÖZELLEŞTİRME

Ülkemizde 1985 yılından bu yana 246 kuruluşteki kamu hisseleri, 22 yarım kalmış tesis, 394 taşınmaz, 8 otoyol, 2 boğaz köprüsü, 103 Tesis, 6 Liman, şans oyunları lisans hakkı ile Araç Muayene İstasyonları özelleştirme kapsamına alınmıştır.

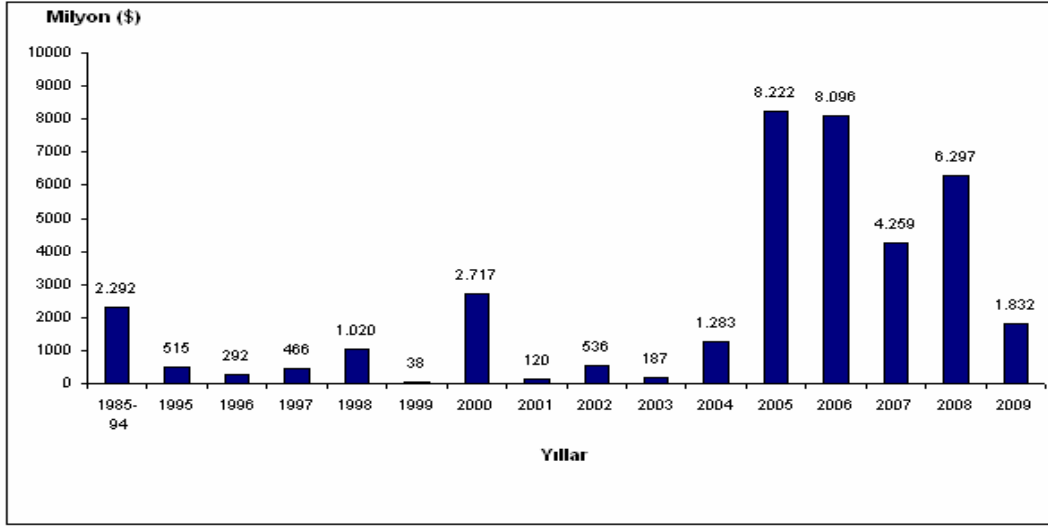
2.4. YILLAR İTİBARIYLA ÖZELLEŞTİRME İŞLEMLERİ

1986 yılından bu yana 20 milyar 199 milyon 166 bin 639 doları blok satış; 8 milyar 906 milyon 850 bin 570 doları tesis/varlık satışı; 7 milyar 91 milyon 202 bin 610 doları halka arz; 1 milyar 261 milyon 53 bin 768 doları İMKB’de satış; 4 milyon 368 bin 792 doları yarım kalmış tesis satışı ve 708 milyon 380 bin 798 doları da bedelli devirlerden oluşmak üzere toplam 38 milyar 171 milyon 23 bin 177 dolar değerinde özelleştirme yapılmıştır.

Tablo 1: 1986-2009 Yılları Arası Özelleştirme İşlemleri (Dolar)

Özelleştirme Yöntemi	Yıllar	1986-2007	2008	2009	Toplam
		(\$)	(\$)	(\$)	(\$)
Blok Satış		18.159.166.639	2.040.000.000	0	20.199.166.639
Tesis/Varlık Satışı		4.821.223.576	2.256.200.287	1.829.426.707	8.906.850.570
Halka Arz		5.180.202.610	1.911.000.000	0	7.091.202.610
İMKB'de Satış		1.261.053.768	0	0	1.261.053.768
Yarım Kalmış Tesis Satışı		4.368.792	0	0	4.368.792
Bedelli Devirler		615.730.069	89.923.687	2.727.042	708.380.798
TOPLAM		30.041.745.454	6.297.123.974	1.832.153.749	38.171.023.177

Tablo 2: Yıllar itibariyle özelleştirme toplam bedelleri

3- DERS: PAZARLAMA, KONU: TÜRKİYE, ÖĞRETMEN: BAŞBAKAN

Türkiye’de adeta devlet politikası haline gelen özelleştirme, hükümetlerin de temel faaliyetlerinden biri haline gelmiştir. Bunun yanı sıra AKP hükümeti, neo liberal ve gerici politikaları uygulama konusunda liderliği kimseye bırakmamaktadır.

3.1. MAKRO EKONOMİK VERİLERLE AKP

2001 yılında yaşanan ağır ekonomik krizin ardından iktidara gelen AKP, tek parti hükümeti olma şansını kullanan ve 2002 seçimleri öncesi kullandığı söylemin aksine IMF’nin ekonomi politikalarını ödünsüz sürdürerek tam teslimiyet yaratan AKP, Türkiye’yi sıcak para cenneti haline getirdi.

Amerika’nın Irak işgali sırasında artan sıcak para girişinin siyasal anlam ve sonuçlarını ilerleyen senelerde hep birlikte gördük.

AKP’nin ekonomi modelinde büyüme istihdam yaratmadığı gibi işsizlik ve yoksullaşma kronik hal aldı. AKP döneminde gelir dağılımı daha da bozuldu; faiz, rant ve kar elde edenlerin milli gelirden aldığı pay artarken, ücretlinin payı geriledi, çiftçi ise en fazla yoksullaşan kesim oldu.

AKP hükümeti döneminde daha da bozulan gelir dağılımı sonucu sermayenin milli gelirden aldığı pay büyürken emekçilerin ve çiftçinin payı küçüldü. “Paylaşılan gelir”den faiz, rant ve kar elde edenlerin 2002 yılında yüzde 53,5 olan payı 2006’da yüzde 56.1’e çıkarken, ücretlilerin payı yüzde 34.5’ten yüzde 34.4’e, çiftçinin payı ise yüzde 12.1’den yüzde 9.5’e düştü.

Neo-liberalizmin yılmaz savunucusu ve uygulayıcısı AKP hükümetinin bir başka “başarısı(!)” ise borçlanma konusunda oldu. AKP, Cumhuriyet tarihinin toplamından daha fazla iç ve dış borçlanmaya gitti. İç borç, AKP’nin iktidar olduğu son 7 yıl içinde yaklaşık yüzde 115, toplam borç ise yaklaşık yüzde 100 oranında arttı.

3.2. CUMHURİYETİN ÖZELLEŞTİRME ŞAMPİYONU: AKP

Türkiye’de 2002’ye kadar gerçekleştirilen özelleştirme uygulamalarının toplam değeri 8 milyar dolarken, AKP iktidarında 38 milyar dolarlık özelleştirme işlemi yapıldı. Doğrudan yabancı sermaye girişleri de özellikle 2005’ten itibaren hızlanarak rekor kırdı. 2003 sonuna

kadar 1 milyar doları aşmayan Türkiye'ye doğrudan yabancı sermaye girişleri 2009 sonuna doğru 35 milyar dolara yaklaştı. Üstelik bunlar Başbakan'ın iddia ettiği gibi işsizlik için çare olmak bir yana işsizliği ve yoksulluğu artırdı. Sermaye girişlerinin tamamına yakını, yeni yatırım değil, özelleştirilen mevcut kamu kuruluşları ya da özel şirketlerin hisse devirleri kapsamında olduğundan tam anlamıyla peşkeş haline geldi. AKP hükümeti, emekçilerin, yoksulların olan kamu kuruluşlarını satarak toplumsal hayatın da çözülmesini hızlandırmış oldu.

3.3. YABANCILARDAN AKP'YE ALKIŞ

AKP'nin özelleştirmeler yoluyla sermayeye çektiği peşkeş, yabancı medya ve değerlendirme kuruluşlarının da taktirini kazanmış durumda.

Küresel ekonomi değerlendirmeleri ile dikkat çeken İngiliz Financial Times gazetesi seçimler öncesi "Türkiye'de Yatırım Yapmak" ismiyle yayımladığı raporunda Türkiye'de özelleştirmenin AKP için "tutku" olduğunu belirtmiştir.

AKP iktidarı dönemindeki özelleştirmelerin sıralandığı raporda, "kamuoyu fikre ilgisiz ya da karşı olsa da devlet varlıklarını satmak iktidardaki AKP için bir tutku oldu" ifadelerini kullanmıştır. Bu ifadeler ABD'ci neo-liberal AKP'nin kamu mülkiyetine ve dolayısıyla halkın birikimine olan düşmanlığını da açıkça dile getirmiştir.

3.4. AKP'NİN ÖZELLEŞTİRME YORUMLARI: SUÇ DELİLLERİ

AKP'nin özelleştirme politikaları konusundaki tutumunu görmek için hükümetin başı Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile yaklaşık 6 yıl Maliye Bakanlığı yapan Kemal Unakıtan'ın açıklamalarına bakmak yeterli olacaktır.

Başbakan Erdoğan

- "Ben ülkemi pazarlamakla mükellefim. Herkesle her yerde görüşürüm" (2005).
- "Beni çok geziyorum diye eleştiriyorlar, doğru. Biz Ankara'ya mahkum olmuş siyaset yapmıyoruz. Eğer Ankara'ya mahkum olmuş siyaset yürütürseniz, dış dünyayla kaynaşamazsınız. ABD Başkanı Bush'a sorun, `ne kadar dolaşıyor` diye, oturduğunuz yerden idare etmek olmaz. Hepiniz ticaretin içindesiniz. Dükkanda oturunca müşteri

gelir mi? Fellik fellik müşteri aramanız lazım. Pazarı eğer iyi takip etmezseniz kepenkleri kapatırsınız, güçlüyüm diyemezsiniz. Çok güçlü olduğunuzda zorluklar da rekabet de artar. Durmak yok, Türkiye için koşturacağız” (2005).

- "Abdestimizden şüphemiz yok ki namazımızdan şüphemiz olsun. Gerek ben gerekse arkadaşlarım özelleştirmeler olsun, yatırımlar olsun koşturmaksa koştururuz, takip etmekse takip ederiz" (2005).

Maliye Bakanı Unakıtan

- “Kulakları tıkayıp ne varsa satacağım” (2003)
- Ne banka bırakacağız, ne fabrika, ne de işletme. Liman da bırakmayacağız. Hepsini satacağız” 2003).
- “Ülkenin işgal altına girdiğini söylüyorlar, gelsinler işgal etsinler” (2003).
- Stratejik yer imiş, ne stratejisi, önemli olan müşteri bulmak. Müşteri gece gelsin, pijamayla çıkarım karşlarına. Seviyorum bu işleri arkadaş” (2003).
- “Parayı veren düdüğü çalar. TÜPRAŞ’ı Ruslar’a satar mısın diyorlar. Satarım, arkadaş”(2003).
- “Satacağız tabii. Kar edeni de satacağız. Zarar edeni de satacağız. Neden, devlet sanayici olmaz ondan” (2005).
- “Babalar gibi satarız” (2005).
- “Hiç kimse özelleştirme aleyhine konuşmasın. Bu yolla devlet sırtındaki kamburlardan kurtuluyor. Zaten özelleştirmeyi büyük oranda tamamladık. Yakında özelleştirme idaresini de özelleştireceğim” (2005).
- “Parayı veren düdüğü çalar" (2006).

3.5. AKP’NİN SATTIKLARI: SAYFALAR YETMEZ

2003 yılında iktidara gelen AKP hükümetinin özelleştirdiği kurumların listesi şimdiden katlanılmaz uzunluktadır ve bu liste hızla uzamaktadır.

AKP hükümeti zamanında satılan kamu kurum ve kuruluşlarından yalnızca bazıları şunlardır:

- TÜRK TELEKOM
- TEKEL
- TÜPRAŞ

- ERDEMİR
- İSDEMİR
- ESGAZ
- BURSAGAZ
- ETİ A.Ş.
- SÜMER HOLDİNG
- SEKA
- Divriği ve Hekimhan Demir Madenleri
- İskenderun İsdemir, Ereğli Erdemir Limanları
- Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü (Tasfiye Edilerek İl Özel İdarelerine Devredildi)
- Amasya, Kütahya, Adapazarı Şeker Fabrikaları
- Çayeli Bakır İşletmesi. A.Ş.
- K.B.I. A.Ş. Samsun ve Murgul İşletmeleri ile Giresun'da 2 Maden Ruhsatı İşletme Hakkı Devri, Sinop'ta 1 Maden Ruhsatı İşletme Hakkı Devri, Murgul İşlet. Hidroelektrik Santrali, 188 Arsa, 154 Taşınmaz, 41 Arsa, 89 Adet Lojman, 3 Taşınmaz
- Seydişehir Eti Alüminyum A.Ş, Oymapınar Barajı, Antalya Limanı
- SSK Eczaneleri (Tasfiye Edildi)
- T.D.İ. Çeşme, Kuşadası, Trabzon, Dikili Limanları
- T.D.İ. M/F Ankara Feribotu, Samsun Feribotu, Karadeniz Gemisi, Şehir Hatları Hizmetleri ve gemileri, Turan Emeksiz Yolcu Gemisi, İstanbul'da 21 Taşınmaz ve Samsun'da Eski Acente Binası, Yakıt 2 Gemisi. Samsun'da taşınmaz, Şehir Hatları Çanakkale Hizmetler, Çanakkale'ye ait 9 Gemi
- SÜTAŞ
- İGSAŞ
- KTHY
- T.C.D.D. İzmir ve Derince, İskenderun ve Mersin Limanları
- Emekli Sandığı'na ait Çelik Palas, Büyük Ankara, Büyük Efes, Kızılay Emek İş Hanı Büyük Tarabya Oteli
- Araç Muayene İstasyonları.

4- LİMANLARIN ÖZELLEŞTİRİLMESİ

Demiryolu taşımacılığına oranla 3,5 ve karayolu taşımacılığına oranla 7 kat daha ucuz olan deniz taşımacılığı, dünya ticaretinin de merkezinde bulunmaktadır. Dünya ticaretinin yüzde 80'ine ve Türkiye'deki ithalat-ihracat taşımacılığının da yüzde 90'ına yakını, deniz taşımacılığı yoluyla yapılmaktadır.

Türkiye'de, orta ve büyük ölçekli yaklaşık 350 kıyı tesisi bulunmaktadır. Ülkemizde limancılık faaliyetleri; Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yolları (TCDD)'ye bağlı 6 kamu limanı, Türkiye Denizcilik İşletmeleri (TDİ)'ye bağlı İstanbul limanı, bazı kamu kurumu, belediye ve il özel idarelerine ait limanlar ile özel sektörün işlettiği liman ve iskeleler eliyle yürütülmektedir.

Türkiye'de limanların yıllık yük elleçleme kapasitesi 350 milyon ton olmasına rağmen bu kapasitenin ancak yüzde 80'ine yakını kullanılmaktadır.

Cumhuriyet öncesi yabancı şirketler tarafından işletilen limanlar, 1920 ve 1930'lı yıllarda millileştirilmiş ve 1927'de Devlet Demiryolları ve Limanları İdare-i Umumiyesi adıyla kurulan birimi eliyle yönetilmeye başlanmıştır. 1952 yılında Limanlar Dairesi bünyesinde toplanan limancılık hizmetleri, daha sonra çok parçalı bir idari yapı arz etmiştir.

1987 yılında Anayasa'da yapılan değişiklikle "özel iskelelere 3. şahıs yüklerine hizmet verme izni" verilmiş ve limancılık sektörüne özel şirketlerin yatırımlarının önü açılmıştır. İzleyen dönemde özel sektörün sektördeki faaliyetleri giderek artmıştır.

Bugün itibariyle ülkemizdeki limancılık hizmetlerinden sorumlu en önemli kamu kuruluşları, Ulaştırma Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı'na bağlı olan TCDD, Başbakanlığa bağlı olan Denizcilik Müsteşarlığı ile Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na bağlı olan Türkiye Denizcilik İşletmeleri'dir.

1987'deki düzenlemenin ardından 1994 yılında Türkiye Denizcilik İşletmeleri Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na bağlanmıştır. Bu gelişmeyi TDİ bünyesindeki Alanya, Antalya, Giresun, Hopa, Marmaris, Ordu, Rize, Sinop, Tekirdağ, Çeşme, Kuşadası, Trabzon ve Dikili limanlarının 1997-2003 yılları arasındaki özelleştirilmesi izlemiştir. TDİ bünyesinde şu an itibariyle yalnızca İstanbul ve Güllük Limanları kalmıştır.

TCDD'ye bağlı limanlarda da durum farklı değildir. TCDD bünyesindeki 7 limandan 6'sı (Mersin, İzmir, Derince, Samsun, Bandırma ve İskenderun limanları) 2005 yılında özelleştirme kapsamına alınmış; Mersin limanının özelleştirilmesi 2006 yılında tamamlanmıştır. Bandırma, Samsun, Derince ve İzmir limanlarının ihaleleri de gerçekleştirilmiştir.

TCDD'ye bağlı limanlardan hali hazırda özelleştirme süreci içinde olmayan Haydarpaşa Limanı ile İskenderun Limanı kalmıştır.

4.1. LİMANLARDA ÖZELLEŞTİRME BEDELLERİ

Türkiye Denizcilik İşletmelerine bağlı Hopa, Tekirdağ, Giresun, Ordu, Sinop, Rize ve Antalya Limanları, özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından "Limanların İşletme Haklarının Devri", yöntemiyle 1997 yılında satıldı.

Tablo 3: Özelleştirilen TDİ Limanları Ve Fiyatları:

Limana Adı	Tarih	Alıcı Firma Adı	Satış Fiyatı (\$)
Tekirdağ	09.05.1997	Akport A.Ş.	104.923.599
Rize	09.05.1997	Asım Çillioğlu OGG	5.606.605
Hopa	09.05.1997	Park Holding A.Ş.	4.004.718
Giresun	09.05.1997	Çakıroğlu A.Ş.	3.203.774
Ordu	09.05.1997	Çakıroğlu A.Ş.	1.607.887
Sinop	09.05.1997	Çakıroğlu A.Ş.	800.944
Alanya	28.11.2000	Alidaş. A.Ş.	1.600.000
Marmaris	26.01.2001	Marmaris Liman İşl.A.Ş.	14.900.000
Antalya	1998	Ortadoğu A.Ş.	29.100.000
Trabzon	2003	Albayraklar A.Ş.	23.400.000
Güllük	2003
Dikili	2003
Kuşadası	2003

a. ÖZELLEŞTİRME SONRASI PERSONEL VE GEMİ SAYISI

Kamu kaynaklarının sermayeye peşkeş çekilmesi sonucunu doğuran özelleştirme politikaları, en önemli taşımacılık ve ticaret noktaları olan limanların da kamu yararından çıkması anlamına gelmektedir.

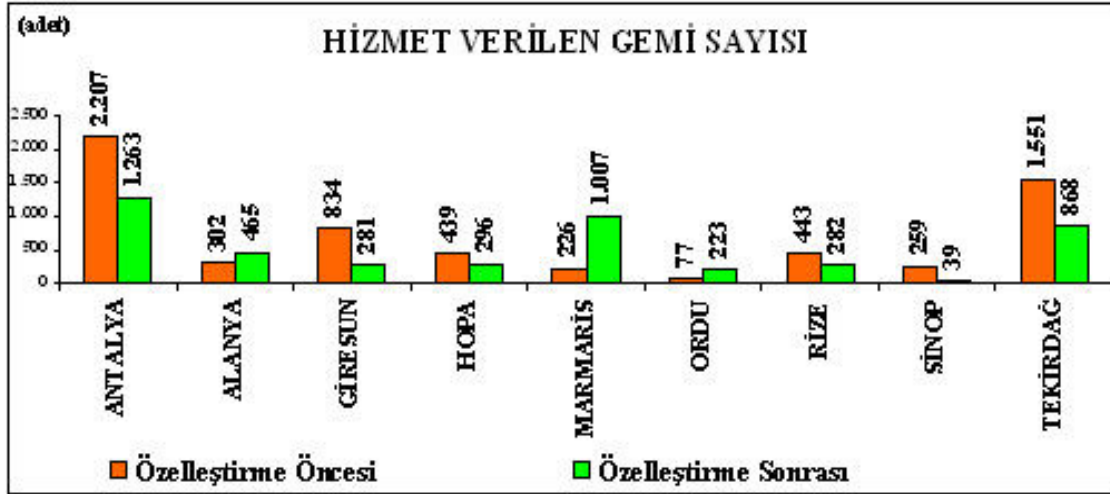
Limanlarda özelleştirmeler sonucunda işsizlik artmış, hizmet verilen gemi sayısı da düşmüştür.

Tablo 4: TDİ'ye bağılı limanlarda özelleştirme öncesi ve sonrası çalışan sayısı:

	Devir Tarihi İtibariyle	Özelleştirme Sonrası
ALANYA	25	9
ANTALYA	212	105
GİRESUN	63	20
HOPA	76	102
MARMARİS	10	12
ORDU	5	15
RİZE	13	20
SİNOP	1	1
TEKİRDAĞ	68	57
TOPLAM	473	341

Tablo 3'te görüleceğı gibi TDİ'ye bağılı limanlarda çalışan sayısı özelleştirme sonrası yaklaşık yüzde 28 oranında azalmış ve 473'ten 341'e düşmüştür.

Tablo 5: Özelleştirme öncesi ve sonrası hizmet verilen gemi sayısı:

TDİ'ye bağlı limanlarda özelleştirme uygulamaları öncesi toplam 6 bin 338 gemiye hizmet verilirken, özelleştirme sonrasında bu rakam 4 bin 724'e inerek yaklaşık yüzde 25 oranında düşüş kaydetmiştir.

b. LİMANLARDA ÖZELLEŞTİRMENİN SONUÇLARI

Özelleştirmeler sonucunda limanlarda hizmet verilen gemi sayısı yüzde 25 düşmüştür. TDİ Limanlarında özelleştirme sonrasında personel sayısı yüzde 28 düşmüştür. Böylece hem işsizlik hem de işçiler üzerindeki iş yükü artmıştır.

Liman özelleştirmelerinin ardından kamunun alacaklarının tahsilinde ciddi sorunlar yaşandığı Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu'nun raporlarında da görülmektedir. 2002 yılına kadar geçen sürede, süresi dolan kamu alacaklarının 165 milyon doları tahsil edilememiştir. Borçların yeniden yapılandırılmasına rağmen, limanların alıcıları, borçlarını zamanında ödememiş ve birçok alıcı için haciz süreci başlatılmıştır.

Dahası 1996 yılı kârı 80 milyon dolar olan TDİ limanlarının özelleştirilmesinden bu yana, kamu yüzlerce milyon dolarlık gelirden mahrum olmuştur. TDİ limanlarının özelleştirilmesinden kaynaklanan zarar 725 milyon dolardır. Bu zarar, alıcıların borçlarını zamanında ödememesi ve kamunun özelleştirmelerden kaynaklı elde edemediği gelirden kaynaklanmaktadır. Yani kamu çifte zarara uğratılmıştır.

Özelleştirme öncesi dönemdeki karlılık durumlarının sürdüğü Özelleştirme İdaresi tarafından açıklanan bu limanların kamuya gelir olarak girmesi gereken meblağ, 1996 yılı kârı

olan 9 trilyon TL'nin 5 yıl aynı kalması durumunda dahi yaklaşık 400 Milyon Dolar olduğu görülecektir. Dolayısıyla limanların satışından kamunun toplam zararı 565 milyon dolara ulaşmaktadır.

Tüm özelleştirmelerde olduğu gibi limanların özelleştirilmesinde de başvuru olan "kamu işletmelerinin kâr etmemesi" durumu da söz konusu değildir. TCDD limanlarının kâr - zarar durumlarına bakıldığında limanların genelde kârlılık düzeyinin yüksek olduğu görülecektir. 1998 yılı için yüzde 147 kârlılık oranıyla 128 milyon 721 bin 723 dolar kâr elde edilirken bu oran 1999 yılı için yüzde 186 ile 83 milyon 715 bin 938 dolar olmuştur. Aynı şekilde 2000 yılında da yüzde 140'lık bir oranla 83 trilyon TL kâr elde edilmiştir. 2002 yılı kârı da yaklaşık 88 milyon dolar olmuştur.

Bu kâr oranlarının, limanlardaki personel eksikliğinin giderilmesi ve teknoloji iyileştirmeleri durumunda daha da artacağını tahmin etmek zor değildir. TCDD'nin kendi verilerine göre son on yıllık süreç içerisinde limanlarımızda elleçlenen yük miktarı artarken, limana yanaşan gemi sayısında ciddi artışlar olmuş fakat personel sayısında azalmaya gidilmiştir. 1992 yılında 5 bin 61 olan işçi sayısı 2002 yılında 3 bin 576'ya düşmüştür. Aynı şekilde memur sayısı da bin 420'den bin 344'e düşürülmüştür.

5- KARAYOLLARININ ÖZELLEŞTİRİLMESİ

Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun 19 Nisan 2007 tarihli kararı ile gerçekleŐen Karayolları Genel Müdürlüğü'nün yapım, bakım, onarım ve iŐletimini üstlendiği hizmet üretim birimleri olan otoyollar, köprüler ve bunlar üzerinde yer alan tesislerden, Edirne-İstanbul-Ankara, Pozantı-Tarsus-Mersin, Tarsus-Adana-Gaziantep, Toprakkale-İskenderun, Gaziantep-Őanlıurfa, İzmir-Çeşme, İzmir Aydın Otoyolları, İzmir ve Ankara Çevre Otoyolu'nun bağlantı yolları ve Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet Köprüleri'nin bağlantı yolları ile birlikte özelleştirme programına alınması kararının, DanıŐtay tarafından, Yüksek Planlama Kurulu kararları doğrultusunda yürütmesini oy birliği ile durdurulmasının ardından AKP hükümeti, köprü ve otoyolların özelleştirilmesi için yeni bir yasal düzenleme çalıŐmalarına geç kalmadan başladı.

TBMM Plan Bütçe Komisyonu'nun hazırlayarak 9 Nisan 2008 tarihinde Meclis Başkanlığı'na sunduğu Erişme Kontrollü Karayolları Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ile karayollarının özelleştirilmesi tekrar gündeme getirildi.

Söz konusu bu Kanun Tasarısı'nın 1. maddesi ile 4046 sayılı özelleştirme uygulamaları hakkında kanun hükümleri çerçevesinde otoyol işletme hakkı bütün tesisleriyle özel Şirketlere devredilmektedir. AKP hükümeti uygulanan özelleştirme politikasını karayollarında da devam ettirmek istemektedir. Personel, araç ve ekipmanları ile bir bütünlük arz eden karayollarının özelleştirme mantığı ile devredilmesi kâr eden bir kuruluşun fiili olarak özel Şirketlere devri anlamına gelecektir.

Otoyolların çevresindeki hizmet tesislerinin işletme hakkının da özelleŐtirilme kapsamında alıcı firmalara devredilmesinin öngöröldüğu tasarıda, mevcut işletmelerin işletme sürelerinin dolmasının ardından, otoyolun işletme hakkını alan firmalar buraları yeniden ihale edebilecek.

Tasarıya göre, erişme kontrollü karayollarının otoyol yapımı, bakımı ve iŐtilmesi Karayolları Genel Müdürlüğü veya görevlendirilmiş Şirket veya Őirketlerce ya da otoyol işletme hakkı verilmiş işletici Şirket veya Őirketlerce yürütülecek. Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İŞlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yapıtırılması Hakkında Kanun hükümleri de saklı olacak ve Karayolları Genel Müdürlüğü'nün teklifi Ulaştırma Bakanlığı'nın onayı ile otoyol yapılacak veya kaldırılacak.

Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde işletme hakkı verilen otoyollarda bağlantılar, işletici şirketin başvurusu üzerine Karayolları Genel Müdürlüğü'nün kararıyla kurulacak veya kaldırılacak. İşletici şirket tarafından işletilen otoyollarda, şehir geçişleri güzergahının veya karayolunun şehir ile bağlantı ve ilişkilerinin değişiminde, işletici şirketin olumlu görüşü alınacak.

Tasarıya göre, Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından işletilen otoyol ve köprülerde ücretin tespiti ve zorunlu hallerde ücretsiz olması uygun görülen kesimlerin belirlenmesi yetkisi, Karayolları Genel Müdürlüğü'nün teklifi üzerine Ulaştırma Bakanı'na ait olacak.

Özelleştirme sonucu işletme hakkı verilen otoyollarda ve köprülerde, sözleşmenin imzalandığı takvim yılı sonuna kadar sözleşmenin imzalandığı tarihte yürürlükte olan geçiş ücretleri uygulanacak.

Karayolları Genel Müdürlüğü'nün gelirleri arasından, "Otoyol, köprü ve tünellerden elde edilen gelirler" in çıkarılması düzenlenen tasarıda, işletme hakkı verilen otoyollardan geçiş ücretlerini ödemedi geçiş yapan araç sahiplerinden, işletici tarafından, geçiş ücreti ile birlikte geçiş ücretinin 10 katı tutarında ceza tahsil edilecek olması da belirtiliyor. Hazine payını süresinde ödemeyen veya eksik ödeyen işleticilerden, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre söz konusu tutarlar ilgili vergi dairesince tahsil edilecek.

Otoyollar, köprüler ve bunlarda bulunan işletme ve bakım tesisleri ile hizmet tesislerinin ve diğer mal ve hizmet üretim birimleri ile varlıkların özelleştirilmesi, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nca (ÖİB) gerçekleştirilecek.

Özelleştirme uygulamalarına konu faaliyetler, imtiyaz niteliğinde olacak, imzalanacak sözleşmeler de imtiyaz sözleşmesi olarak düzenlenecek.

Özelleştirme sonucu elde edilen gelirler, ÖİB'ce yapılacak harcamalar düşüldükten sonra Karayolları Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğundaki yolların yapım ve bakım hizmetlerinde kullanılmak üzere Hazine'ye aktarılacak.

Özelleştirilen otoyollar, köprüler ve bunlarda bulunan işletme ve bakım tesisleri ile hizmet tesislerinin ve diğer mal ve hizmet üretim birimleri ile varlıklarına ilişkin yatırım,

bakım ve işletme faaliyetleriyle ilgili usul ve esaslar, işletici ile imzalanacak olan sözleşmelerde düzenlenecek.

Özelleştirme programına alınan otoyollarda bulunan hizmet tesisleri hariç diğer hizmet tesislerinin işletme hakları, Karayolları Genel Müdürlüğü'nce devredilebilecek.

Karayolu Trafik Güvenliği Kuruluna, otoyolların işletme hakkına sahip olan işletici şirketlerinin temsilcileri de katılacak. Söz konusu şirketlerin temsilcileri, il ve ilçe trafik komisyonlarında da görev alacak.

Karayolları Genel Müdürlüğü, can ve mal güvenliği açısından gerekli düzenlemeleri ve işaretleme yapma yetkilerini, işletici şirketlere devredilebilecek.

Otoyol ve köprüleri işletme hakkını alacak şirketler, yolun yapısını, trafik güvenliğini sağlayacak durumda bulundurmakla yükümlü olacak. Söz konusu şirketler, trafik işaretlerinin işlerliğini de sağlayacak.

Otoyol ve köprülerde bulunan trafik işaret ve levhalarının görünmesini engelleyen ağaçlar ile çeşme, direk ve benzeri yapılar kaldırılacak.

Bu ve benzeri uygulamalarla, karayollarının özelleştirilmesi durumunda karayollarını kullanan vatandaşların yanı sıra karayollarında görev yapan binlerce çalışanın da akıbetinin ne olacağına ilişkin örnekler geçmiş özelleştirme uygulamalarında yeterince açık ve çok miktarda bulunmaktadır.

6- SUYUN ÖZELLEŞTİRİLMESİ

Kapitalist ekonominin çevreye verdiği zararların sonucu olarak ortaya çıkan küresel ısınma ve benzeri sorunların yanı sıra, özelleştirmelerin temel nedeni olan sermayeye kar transferlerinin bir başka örneği de yaşam kaynağı olan suyun özelleştirmesinde görülüyor.

Neo-liberal iktisatçıların sıkça dile getirdiği “küresel su krizi” ise suyun özelleştirilmesinin başlıca dayanaklarından biri yapılmaya çalışılmaktadır.

6.1. AKARSULARIN ÖZELLEŞTİRİLMESİ

Ülkemizde enerji üretim tesislerinin yapımı; 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanun kapsamında “Elektrik Piyasasında Üretim Faaliyetinde Bulunmak Üzere Su Kullanım Hakkı Anlaşması İmzalanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”in 26 Haziran 2003 tarihinde yürürlüğe girmesiyle tamamen özel sektöre bırakılmıştır. Söz konusu kanun kapsamında Hidroelektrik Santral projeleri DSİ WEB sitesinde yayınlanarak özel sektör başvurusuna açılmıştır. 2005 yılında çıkarılan 5346 sayılı “Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerji Üretimi Amaçlı Kullanıma İlişkin Kanun” kapsamında da akarsu santralleri ve göl alanı 15 km kareden az olan barajlar için özel sektör katılımı başlamıştır.

Hidroelektrik, fosil yakıtlardan üretilen enerjiye nazaran çevreye zarar vermemesi nedeniyle daha çok tercih edilen yenilenebilir enerji kaynağıdır. Türkiye, hidroelektrik ekonomik potansiyelinin yalnızca yüzde 35’ine yakınına kullanmaktadır. Bu durum, geride şu anda kullanılıyor olandan iki kat fazla potansiyelin atıl olarak beklediği anlamına gelmektedir.

Bunun yanında fosil yakıtların siyasi, politik ve ekonomik gelişmelerden çokça etkilendiği düşünülürse hidroelektrik enerjilerin doğal ve ulusal kaynak olması sebebiyle de yatırım için tercih edilmelidir.

Hidroelektriğin Türkiye’deki gelişimi incelendiğinde 1989’larda toplam ihtiyacın yüzde 60’ı Hidroelektrikten sağlanırken, bu oran yüzde 25’e kadar düşmüştür.

Günümüzde Türkiye’nin enerji ihtiyacının yaklaşık yüzde 43’i doğal gazdan, yüzde 28’si kömürden, yüzde 25’i hidroelektrikten, geri kalan yüzde 4’lük bölüm ise fule oil’den karşılanmaktadır. 1995 yılından bu yana doğalgazdan enerji üretimi yüzde 15 artmış ve Türkiye, doğalgaz enerjisine neredeyse bağımlı hale getirilmiştir.

Hidroelektrik, ulusal ve doğal kaynak olması sayesinde, öz kaynak olmayan doğalgaz gibi ülke dışındaki politik ve ekonomik gelişmelerden olumsuz yönde etkilenmemekte ve süreklilik arz etmektedir.

Ülkemizde, ihtiyacın olduğu her zaman kolaylıkla devreye girerek elektrik üretebilen Baraj Tipi ile depolama olmadığı için sadece gelen suya göre üretim yapan Nehir Tipi olmak üzere iki ana hidroelektrik santrali tipinden elektrik enerjisi üretilmektedir. Barajlar sulama; içme suyu; sel önleme; balıkçılık gibi çeşitli yan işlevleri bulunuyorken nehir tipi santraller sadece gelen suya göre elektrik üretmektedir. Ayrıca Uluslararası Hidroelektrik Organizasyonu (IHA) verilerine göre hidroelektrik projenin büyüklüğü arttıkça birim kurulu güç başına düşen maliyet de azalacağından barajların daha ekonomik yapılar olarak değerlendirilmelidir.

Ancak özel sektör nehir tipi santralleri tercih etmektedir. Buna sebep nehir tipi santrallerinin yatırım bedellerinin barajlarla karşılaştırıldığında çok küçük olmasıdır.

Hidroelektrik potansiyelin değerlendirilmesinde ister baraj tipi ister nehir tipi santral olsun, havza planlaması esas alınmalıdır. Bir nehir üzerinde yapılacak herhangi bir yapı, yapının aşağısındaki diğer tüm yapıları etkilemektedir. Bu nedenle son dönemlerde Türkiye'nin gündemini oldukça meşgul eden nehir tipi santraller havza planlaması içerisinde değerlendirilmelidir. Ancak bu yapılmamaktadır.

Son verilere göre, Türkiye'de 2000'nin üzerinde nehir tipi hidroelektrik santralının değerlendirilmesi gündemdedir. Lisans alan bu projelerin birçoğunda da herhangi bir gelişme kaydedilmemiş, satışa çıkartılarak lisans ticareti yapılmış, bu da ifade yerindeyse bir "proje borsası" oluşmasına yol açmıştır.

Bu projelerin büyük kısmını nehir santralleri oluşturmaktadır. Yatırım bedellerinin baraj projeleri ile karşılaştırıldığında az olması nedeniyle bu projeler, son dönemde yatırımcıların ilgisini çeken projeler olmuştur. Ancak bu projeler, uygulanış biçimleriyle suyun özelleştirilmesinin bir uygulamasıdır. Çünkü Türkiye'deki akarsuların tamamının kullanım hakkı özel sektöre devredilmiştir.

Böylelikle son dönemde kamu, tüm alanlardan tasfiye edildiği gibi, su kaynaklarının yönetiminden de tasfiye edilmektedir. Siyasi iktidar genel ekonomik ve politik yaklaşımına

uygun olarak, akarsuların özelleştirilmesinin de önünü HES'ler ile açmıştır. “Sularımızı boşa akıtmıyoruz” diyerek başlatılan HES projelerinin tamamı suyumuzun özelleştirilmesidir.

Bundan önce ki uygulamalar incelendiğinde ise yapılacak herhangi bir tesisin yapımı ne kadar uzarsa, isi yapan yüklenicinin o isten o kadar çok para kazanması söz konusuydu. Bu nedenle, projeler, planlanan zamanlarda bitirilememekte ya da çok uzadığı için amaçlarının dışına çıkan yatırımlara dönüşmekteydi. Bu olumsuz tablo sonucunda akarsularımızın özel sektör yatırımına açılmasının meşruluğu sağlanmış oluyordu.

Ancak var olan yeni durum ise farklı sorunları beraberinde getirmektedir:

Genel olarak projeler özel sektör için çok karlı olup, yatırımın karşılığını 7 -8 yılda veren, geri kalan 42-43 yılda kar elde den projelerdir.

Bölge açısından oldukça önemli Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) raporları proje yerinde inceleme yapılmadan masa başında oluşturulabilmektedir. Nehirlerin ekolojik hayatlarının devamını sağlamakta oldukça önemli olan can suları pazarlıklarla belirlenmektedir.

Projelerin inşaatında standartlara uyulmamakta, inşaat sahasından çıkarılan hafriyat dere yataklarına boşaltılmaktadır.

Mevcut mevzuata göre planlama aşamasından sonra HES projelerinin denetimi hiçbir aşamada yapılmamaktadır. Kamu denetimin hiçbir yerinde yoktur. Akarsularımız özel sektörün insafına ve kaderine terk edilmiştir. Türkiye’de neredeyse nehir tipi HES için başvuru yapılmamış akarsuyumuz kalmamıştır.

HES'ler, halkının yararını göz önünde tutan projelerin zamanında bitmesini ve verimli kullanılmasını sağlayacak mekanizmaların geliştirilerek hayata geçirilecek olan bir kamu eliyle yapılmalıdır.

“Sularımızı boşa akıtmıyoruz” basitliğiyle, sularımızın talan edilmesine, ulusal ve uluslararası sermaye gruplarına peşkeş çekilmesine izin verilmemelidir.

6.2. ÖZELLEŞTİRMEDE TÜRKİYE DENEYİMLERİ: İZMİT, ANTALYA, EDİRNE VE ÇEŞME ÖRNEKLERİ

6.2.1.İZMİT

İzmit Su Projesi 3996 sayılı kanun kapsamında gerçekleştirilen ilk Yap İşlet Devret (YİD) projesidir. Proje 1995 yılında İzmit Büyükşehir Belediyesi ile Thames Water, Gama ve Guris tarafından imzalanan antlaşma ile yürürlüğe girmiştir.

Projenin başlangıcında üretilen suyun üçte ikisinin İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne satılması öngörülmüş ancak İstanbul Büyükşehir Belediyesi, fiyatın yüksek olmasını gerekçe göstererek suyu satın almamıştır. Bu konu iki belediye arasında hala tartışma konusudur. Ancak söz konusu su, “al veya öde” kapsamında hazine garantili olduğu için, dereye akıtılan suyun parası firmaya ödenmiştir.

Tahsil edilen suyun birim fiyatı diğer belediyelere uygulanan rakamların yaklaşık üç katına denk gelmektedir. Konuyla ilgili bir Sayıştay raporunda, proje çeşitli örnek projelere kıyasla 3–9 kat daha yüksek miktara mal edilmiştir. Bu maliyet de sözleşmeden dolayı, doğrudan su fiyatlarına yansıtılmıştır. Sonuç olarak suyun özelleştirilmesinin ilk deneyimi olan bu projede, dereye akıtılan su için firmaya ödeme yapılmış ve halktan tahsil edilen su birim fiyatları artmıştır.

6.2.2. ANTALYA

Antalya ilinin suyu, Fransız su devi Suez firmasının yönetimine geçmiş, su fiyatları özelleştirmeden sonra yüzde 13 artmıştır.

6.2.3. EDİRNE

Edirne suyunun özelleştirilmesinde yolsuzluk yaptığı ortaya çıkan konsorsiyumun, aynı yöntemlerle 9 kentte daha suyu özelleştirmeye çalıştığı ortaya çıkmıştır.

6.2.4. ÇEŞME

Çeşme'de, suyun özelleştirilmesi, Çeşme ve çevresinin su dağıtımı için kurulan Çeşme Alaçatı Belediyeleri Çevre Koruma, Altyapı Tesisleri Kurma ve İşletme Birliği (ÇALBİR) üzerinden yapılmıştır. Çeşme Belediyesi, su dağıtım şebekesi için Dünya Bankası'ndan kredi

almıştır. Dünya Bankası ile yapılan anlaşmada, su şebekesi işletmesinin özelleştirileceği ve suyun ton fiyatının dolar üzerinden belirleneceği gibi maddeler bulunur.

2001 yılında çeşme'de atık su bedeli hariç 1 m³ su, o günün para birimine göre 1 milyon 100 bin Lira iken, bu fiyat atık su bedeli dahil olmak üzere İstanbul'da 400 bin, Ankara'da 330 bin, İzmir'de 440 bin, Ege'deki turistik beldelerden Kuşadası'nda 112 bin 500, Marmaris'te ise 250 bin Lira idi. 2001 yılının ilk çeyreğinde 1 m³ suyun 1 dolara satıldığı Çeşme su fiyatlandırılmasında, Türkiye birincisi olurken, borç veren kuruluş; Dünya Bankası ise su fiyatının 2.4 dolara çıkarılması için belediyeyi zorlamaktadır.

7- SONUÇ

Her alanda kendini gösteren neo-liberal saldırıların önemli bir ayağını oluşturan özelleştirme politikaları, küresel ve yerel kapitalist aktörlerin finansal kaynak ihtiyaçlarına yanıt vermek amacıyla, şimdiye kadar özel sektörün alanına girmemiş olan ne varsa kendisine hedef biçmektedir.

Özelleştirmeler yoluyla sermayeye aktarılan kamu değerleri halkın birikimiyle oluşturulmuş ve halka ait olan varlıklardır. Dolayısıyla özelleştirmelere karşı çıkmak, aynı zamanda işçilere, emekçilere, yoksullara ait olanı; “kamu yararı” ilkesinin kar mantığına yenilmemesini dahası galip gelmesini; halkın ortak değerlerinin halkın hizmetinde tutulmasını savunmak; sermayenin daha yüksek kar elde etmek uğruna halkın eğitim ve sağlık hakkının gasp edilmesine karşı çıkmak anlamına gelmektedir.

Devlet bir yandan vatandaşından vergi toplarken diğer yandan kamu mal ve hizmetlerini özelleştirerek devletle birey arasında kurulan ilişkinin dönüştürülmesidir.

Kamu kurum ve kuruluşlarının özelleştirilmesi, kamu hizmeti vasfı olan sosyal hukuk devleti tanımının dışına çıkılması hatta bunun terk edilmesi anlamına gelecektir.

Kamu işletmelerinin şirketleştirilerek “kurtarılması” retoriği, asıl amacı kar değil hizmet olan bu işletmelerin sermayeye devri için gerekli sosyo-psikolojik atmosferin yaratılması niyetiyle ortaya atılan ve hiçbir gerçekçi dayanağı olmayan bir yalandır.

Kamu işletmelerinin kar etmiyor olmasını söylemek başta bu işletmelerin kuruluş amacını reddetmek anlamına gelmektedir. Kamu işletmeleri kar değil ucuz ve kolay erişilebilir ara mal ve mamul mallar üretmesi amacıyla kurulmaktadır. Bu hem halkın ihtiyaçları hem de ülke sanayisinin ihtiyaçları bakımından önemlidir.

Eğitim ve sağlık başta olmak üzere, bir ülkede yaşayan herkesi aynı oranda ilgilendiren kamusal hizmetlerin paralı hale getirilmesi, yurttaşlık kavramının da içinin boşaltılmasıdır. Yurttaşlar, eşit ve parasız eğitim ve sağlık hizmetlerinden, her ne koşulda olursa olsun faydalanmalıdır. Devlet, bu amaçla vergi toplar ve bu vergileri yatırım olarak değerlendirir. Bu yoldadır ki her yurttaşın eğitim ve sağlık hizmetlerinin yanı sıra temel insani yaşamı gerçekleştirecek tüm ihtiyaçlarının karşılanması, devletin temel görevidir.

Bu görevlerini tam yerine getirmemek bir tarafa bunların özel sektöre devreden devlet ve devlet işleyişine dönük bir meşruiyet tartışmasını beraberinde getireceği şüphesizdir.

Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi başta olmak üzere tüm uluslar arası sözleşmeler ve Anayasa'ya aykırı bir biçimde ve fütursuzca yapılan özelleştirmeler, sadece ve sadece insan olduğu için hakları olan yurttaşların elinden bu hakların alınarak ticari bir meta haline getirilmesi ve satışa sunulması aynı zamanda insan haklarına da aykırıdır.

İşte tüm bu nedenlerden ve daha fazlasından ötürü özelleştirmeler durdurulmalı, özelleştirilen işletmeler tekrar kamu mülkiyetine alınarak işleyişleri iyileştirilmelidir.

Eğitim ve sağlık hizmetleri paralı halden çıkarılarak "hak" olarak eşit ve parasız biçimde tüm yurttta yayılmalıdır.

İMO olarak bu gerçeklerin farkında olduğumuzu ve özelleştirmelere karşı kamuyu savunduğumuzu ifade ediyoruz.

KAYNAKÇA

- Özelleştirme İdaresi Başkanlığı – Türkiye’de Özelleştirme Raporu
- Liman-İş – Limanlarda Özelleştirme Raporu
- İMO – Su Raporu
- TÜİK
- <http://www.ft.com/reports/investturkey2007>